

ШИФР «АТЛАНТ»

**ЕФЕКТИВНІСТЬ МЕХАНІЗМУ ТИМЧАСОВИХ ЗАХОДІВ У
МІЖДЕРЖАВНИХ СПОРАХ КРІЗЬ ПРИЗМУ ПРАКТИКИ
МІЖНАРОДНОГО СУДУ ООН ТА ЄВРОПЕЙСЬКОГО СУДУ З ПРАВ
ЛЮДИНИ: ПОРІВНЯЛЬНИЙ АСПЕКТ**

ЗМІСТ

ВСТУП	3
РОЗДІЛ 1. Механізм тимчасових заходів у практиці Міжнародного Суду ООН	
1.1. Поняття та зміст тимчасових заходів у діяльності Міжнародного Суду ООН	6
1.2. Види тимчасових заходів, що призначаються Міжнародним Судом ООН, крізь призму конкретних судових рішень	9
1.3. Юридична обов’язковість рішень Міжнародного Суду ООН щодо застосування тимчасових заходів	12
РОЗДІЛ 2. Тимчасові заходи у практиці Європейського суду з прав людини	
2.1. Зміст Правила 39 Регламенту Європейського суду з прав людини	14
2.2. Категорії міждержавних справ Європейського суду з прав людини, у яких застосовуються тимчасові заходи	17
2.3. Юридична сила рішень Європейського суду з прав людини про застосування тимчасових заходів	19
РОЗДІЛ 3. Порівняльний аналіз механізму застосування тимчасових заходів у міждержавних справах, що розглядаються Міжнародним Судом ООН та Європейським судом з прав людини	22
ВИСНОВКИ	25
СПИСОК ВИКОРИСТАНОЇ ЛІТЕРАТУРИ	28

ВСТУП

Міжнародний Суд ООН (надалі – МС ООН) та Європейський суд з прав людини (надалі – ЄСПЛ) на сьогодні є одними із найбільш ефективних та впливових міжнародних судових установ. Відповідно до ст. 94 Статуту ООН та ст. 46 Конвенції про захист прав людини та основоположних свобод 1950 р. (надалі – Європейська конвенція з прав людини або Конвенція 1950 р.), остаточні рішення зазначених судів є обов’язковими для сторін справи.

Юрисдикція вищезазначених міжнародних судових установ за колом суб’єктів (*ratione personae*) є неоднаковою. Так, відповідно до п. 1 ст. 34 Статуту МС ООН, лише держави можуть бути сторонами у справах, які передані на розгляд Міжнародного Суду ООН. Варто зазначити, що згідно ст. 93 Статуту ООН, усі члени ООН (193 держави) є *ipso facto* учасниками Статуту Міжнародного Суду ООН. В свою чергу, юрисдикція Європейського суду з прав людини поширюється лише на 47 держав-членів Ради Європи. Окрім того, до ЄСПЛ можуть також звернутися окремі особи, неурядові організації та групи осіб, які вважають себе потерпілими від порушення прав, гарантованих Європейською конвенцією з прав людини та Протоколами до неї. З огляду на тему дослідження, варто підкреслити, що обидві міжнародні судові установи мають юрисдикцію щодо розгляду міждержавних заяв.

Під час розгляду судами спорів й до винесення остаточного рішення у справах може постати необхідність застосування тимчасових заходів для припинення правопорушень. Тимчасові заходи є особливим інструментом, що знаходиться у розпорядженні як Міжнародного Суду ООН, так і Європейського суду з прав людини, та дозволяє застосувати термінові заходи до прийняття рішення по суті. Однак, якщо остаточні рішення зазначених судових установ є обов’язковими для сторін справи, то питання щодо юридичної сили рішень про застосування тимчасових заходів залишається відкритим та досі спірним.

Актуальність досліджуваної теми полягає у практичній необхідності визначення юридичної сили тимчасових заходів як механізму реагування на

правопорушення у рамках Міжнародного Суду ООН та Європейського суду з прав людини.

Окрім того, у зв'язку із конфліктом на Сході України та окупацією Криму, Україна звернулась із скаргами проти Російської Федерації як до Міжнародного Суду ООН, так і до Європейського суду з прав людини. Так, Україна у 2017 році звернулась до Міжнародного Суду ООН щодо порушення Російською Федерацією Міжнародної конвенції про боротьбу з фінансуванням тероризму 1999 р. та Міжнародної конвенції про ліквідацію всіх форм расової дискримінації 1965 р.. До Європейського суду з прав людини з 2014 року по 2019 рік Україна подала вісім скарг проти Російської Федерації. На даний час ЄСПЛ розглядає п'ять міждержавних заяв України проти Росії, оскільки деякі заяви було згруповано, а одну було виключено зі списку. При розгляді зазначених скарг поставало питання про застосування тимчасових заходів. Як Міжнародний Суд ООН, так і Європейський суд з прав людини, приймав позитивне рішення щодо необхідності у застосуванні таких заходів. Однак питання щодо обов'язковості відповідних рішень міжнародних судових установ відносно застосування тимчасових заходів залишається спірним і, як показує практика, знаходиться в межах розсуду держави.

Дослідження ґрунтується на установчих документах Міжнародного Суду ООН та Європейського суду з прав людини, а також на рішеннях зазначених міжнародних судових установ щодо застосування тимчасових заходів. Тема досліджувалась такими науковцями, як: Б. Зімма (Bruno Simma), Г. Тірлвей (Hugh Thirlway), Ш. Розен (Shabtai Rosen) – щодо тимчасових заходів у практиці МС ООН, В. Шабас (William Schabas), Д. Гарріс (David Harris), М. О'Бойл (Michael O'Boyle) – щодо застосування тимчасових заходів ЄСПЛ.

Об'єктом дослідження є значення та ефективність такого інструменту, як тимчасові заходи, у міждержавних спорах.

Предметом дослідження є рішення Міжнародного Суду ООН та Європейського суду з прав людини щодо застосування тимчасових заходів у міждержавних спорах.

Мета роботи полягає у порівнянні ефективності тимчасових заходів крізь призму практики двох провідних міжнародних судових установ – МС ООН та ЄСПЛ.

Завдання роботи полягає у такому:

- дослідження правової регламентації застосування тимчасових заходів як Міжнародним Судом ООН, так і Європейським судом з прав людини;
- аналіз видів тимчасових заходів, що можуть призначатися МС ООН та ЄСПЛ;
- порівняння юридичної сили рішень Міжнародного Суду ООН та Європейського суду з прав людини щодо застосування тимчасових заходів;
- порівняння ступеня виконання державами тимчасових заходів, призначених МС ООН та ЄСПЛ.

Під час проведення дослідження використовувались методи емпіричного дослідження (опис, порівняння) та загальнологічні методи (аналіз, узагальнення). Задля досягнення мети роботи основним методом дослідження було обрано порівняльний метод.

РОЗДІЛ 1. Механізм тимчасових заходів у практиці Міжнародного Суду ООН

1.1. Поняття та зміст тимчасових заходів у діяльності Міжнародного Суду ООН

Статут Організації Об'єднаних Націй визначає Міжнародний Суд головним судовим органом ООН. Відповідно до ст. 93 Статуту ООН, всі члени Організації є *ipso facto* учасниками Статуту Міжнародного Суду ООН. Важливо також зазначити, що у п. 1 ст. 34 Статуту МС ООН, який є невід'ємною частиною Статуту ООН, зазначається, що лише держави можуть бути сторонами у справах, які передані на розгляд Суду. Таким чином, МС ООН уповноважений розглядати лише міждержавні спори.

Під час розгляду обставин справи, переданої на розгляд Міжнародного Суду ООН, може постати питання про необхідність застосування тимчасових заходів (*provisional measures*), основна мета яких полягає у гарантуванні не порушення прав сторони або сторін справи до винесення рішення по суті. У даному контексті, варто згадати рішення про застосування тимчасових заходів у справі *Електрична компанія Софії та Болгарія (Electricity Company of Sofia and Bulgaria)* від 1939 року. Попередниця Міжнародного Суду ООН – Постійна палата міжнародного правосуддя – встановила, що застосування тимчасових заходів міжнародними судовими установами є загальновизнаним принципом, згідно з яким сторони справи повинні утримуватись від будь-яких дій, що можуть негативно вплинути на виконання рішення, а також які можуть призвести до загострення спору [16].

Рішення про застосування тимчасових заходів може бути прийнято на основі ст. 41 Статуту Міжнародного Суду ООН, а також відповідно до ст. 73-78 Регламенту Суду. Визначення тимчасових заходів не надається ані Статутом ООН, ані Статутом Міжнародного Суду ООН, ані Регламентом МС ООН, що залишає розгляд меж та змісту тимчасових заходів на розсуд Суду. Однак зазначені документи містять регламентацію процедури застосування такого механізму реагування на правопорушення.

Так, МС ООН, відповідно до п. 1 ст. 41 Статуту Суду, має право вказати на необхідність застосування будь-яких тимчасових заходів, що є необхідними для забезпечення прав кожної із сторін спору. При прийнятті рішення про застосування

тимчасових заходів Суд бере до уваги всі обставини справи [2]. Як показує практика Суду, відповідне рішення приймається лише у випадках існування крайньої та негайної необхідності припинення систематичного правопорушення.

Відповідно до Регламенту Міжнародного Суду ООН, існує два способи ініціювання процедури прийняття рішення про застосування тимчасових заходів:

- 1) за письмовою заявою сторони, в якій вказуються причини, можливі наслідки відхилення такої заяви та необхідні заходи (ст. 73 Регламенту МС ООН);
- 2) за власною ініціативою Суду (ст. 75 Регламенту МС ООН).

Рішення про застосування тимчасових заходів займають особливе місце серед справ, переданих на розгляд Суду, та мають пріоритет над всіма іншими справами під час їх розгляду. Так, надходження заяви про застосування тимчасових заходів від сторони спору у період, коли Суд не засідає, призводить до негайного скликання Суду з метою прийняття рішення щодо заяви в екстреному порядку. Слухання щодо тимчасових заходів відбувається за участю сторін спору задля надання об'єктивної оцінки.

МС ООН на власний розсуд, враховуючи всі обставини справи, приймає рішення щодо характеру тимчасових заходів, які необхідно вжити. Так, у разі надходження заяви сторони щодо тимчасових заходів Суд може вказати на необхідність застосування як тих заходів, про які зазначається у заяві, так і тих заходів, які Суд вважає за необхідне вжити у даному конкретному випадку. Відповідно до Коментаря до ст. 41 Статуту МС ООН, на характер тимчасових заходів впливає той факт, що такі заходи не повинні призвести до непоправної шкоди для сторін спору. З метою гарантування рівного ставлення до сторін, МС ООН часто вказує на необхідність застосування тимчасових заходів всіма сторонами спору, але у загальній формі – заклик до запобігання будь-якому загостренню ситуації [15].

Оскільки рішення щодо тимчасових заходів має особливий змістовий характер і необхідність звернення до такого механізму викликана незворотнім правопорушенням, Регламентом МС ООН передбачається можливість, у разі відхилення попередньої заяви про застосування тимчасових заходів, звернутися до

Суду повторно із новою заявою щодо тимчасових заходів. Така заява має ґрунтуватися на нових фактах щодо продовження правопорушення.

Регламент МС ООН передбачає можливість відмінити або змінити рішення щодо застосування тимчасових заходів у будь-якій час до винесення остаточного рішення по суті спору. Суд приймає відповідне рішення на основі звернення сторони, у якому вона зазначає про зміни обставин, які мають суттєве значення у справі.

Під час розгляду необхідності застосування тимчасових заходів або їх зміни Міжнародний Суд ООН знаходиться у постійній взаємодії зі сторонами спору для прийняття об'єктивного рішення. Так, навіть дата слухання щодо тимчасових заходів призначається так, щоб у сторін існувала можливість бути представленими на такому засіданні. Для прийняття об'єктивного рішення Суд відкритий до будь-яких зауважень сторін.

Таким чином, рішення про необхідність застосування тимчасових заходів приймається Міжнародним Судом ООН до винесення остаточного рішення у справі. Таке рішення є допоміжним механізмом, що спрямований на негайне припинення гострого та незворотного правопорушення, а також є необхідним для забезпечення подальшого розгляду справи без впливу фактору негальності у прийнятті рішення по суті.

Враховуючи вищезазначене, можна дійти висновку, що питання тимчасових заходів має переважно процесуальний характер. Однак у зв'язку з тим, що зазначені заходи можуть передбачати обмеження суверенних прав сторін спору, постає питання про подвійний характер таких заходів. Так, подвійна природа тимчасових заходів полягає в поєднанні процесуального питання – інструмент, що допомагає врегулювати ситуацію та унеможливило погіршення обставин справи до винесення рішення по суті, з питанням компетенції судової установи – механізм, що обмежує дії держави з метою недопущення загострення ситуації, що склалася.

1.2. Види тимчасових заходів, що призначаються Міжнародним Судом ООН, крізь призму конкретних судових рішень

Стаття 38 Регламенту Міжнародного Суду ООН декларує, що для вирішення спорів Суд застосовує міжнародні конвенції, міжнародні звичаї, загальні принципи права, а також судові рішення та доктрини найбільш кваліфікованих спеціалістів з публічного права як допоміжний засіб для визначення правових норм [18]. Отже, при розгляді міждержавного спору Суд не обмежений положеннями окремо визначених документів. Окрім того, сторони також можуть посилатися на порушення прав, гарантованих більш ніж одним міжнародним документом. Така норма значно розширює перелік прав, на порушення яких може посилатися держава.

Статут Міжнародного Суду ООН та Регламент Суду не містять переліку тимчасових заходів, які можуть застосовуватись Судом. Отже, враховуючи всі обставини справи, МС ООН на власний розсуд визначає, які ж заходів він має вжити для припинення правопорушення у справі. Практика показує, що вид тимчасових заходів напряму залежить від характеру правопорушення.

Так, у справі *братів Лагранд (Germany v. United States of America)*, Німеччина зазначала про порушення Сполученими Штатами Америки Віденської конвенції про консульські зносини [11]. У зв'язку із несвоєчасним повідомленням, Німеччина не мала достатньої можливості захистити своїх громадян. Результатом такого неповідомлення стала страта Карла Лагранда. Напередодні страти іншого брата, Німеччина прийняла рішення про звернення до Міжнародного Суду з метою захисту права на життя Уолтера Лагранда. Суд зазначив про необхідність застосування Сполученими Штатами Америки тимчасових заходів з метою недопущення позбавлення життя Уолтера Лагранда. Окрім того, Суд закликав США проінформувати про вжиті заходи, спрямовані на виконання відповідної Постанови МС ООН. Незважаючи на таке рішення Суду, Уолтер Лагранд був страчений. США зазначали, що рішення Суду про застосування тимчасових заходів не є обов'язковим. Вказаний Судом тимчасовий захід умовно можна віднести до такого, що спрямований на захист одного з основних прав людини – права на життя.

18 липня 2011 року у справі про храм *Preah Vihear (Temple of Preah Vihear, Cambodia v. Thailand)* Суд ухвалив Постанову про застосування таких тимчасових заходів: Сторони повинні негайно вивести своїх військовослужбовців, які перебувають у демілітаризованій зоні; утримуватись від збройних дій у демілітаризованій зоні; Таїланд повинен утримуватись від дій, які спрямовані на перешкоджання вільному доступу Камбоджі до храму; обидві держави продовжують сприяти доступу спостерігачів до тимчасово демілітаризованої зони; Сторони повинні утримуватись від дій, що продовжуватимуть загострення спору [12]. Отже, у даному випадку, тимчасові заходи спрямовані на припинення ситуації, що склалась у тимчасово демілітаризованій зоні, та недопущення подальшого ускладнення та загострення конфлікту.

У справі *Грузія проти Російської Федерації (Georgia v. Russian Federation)* Міжнародний Суд ООН ухвалив Постанову, у якій зазначалось, що Грузія та Росія повинні на території Південної Осетії та Абхазії вжити наступних тимчасових заходів: утримуватись від дій, що спрямовані на расову дискримінацію щодо осіб, груп осіб та установ; утримуватись від фінансування та підтримки расової дискримінації; утримувати органи державної влади та установи, що знаходяться під їх контролем, від участі в актах расової дискримінації [9]. Отже, тимчасові заходи у даній справі спрямовані на припинення будь-яких проявів расової дискримінації.

У 2017 році Україна звернулась до Міжнародного Суду ООН у зв'язку з порушенням Російською Федерацією положень Конвенції про боротьбу з фінансуванням тероризму та Конвенції про ліквідацію всіх форм расової дискримінації. Постанова МС ООН щодо тимчасових заходів зазначала, що Російська Федерація повинна утримуватись від дій, що спрямовані на обмеження можливості зберегти свої інституції, включаючи Меджліс, кримськими татарами. Окрім того, Суд зазначив, що Російська Федерація повинна забезпечити доступ до освіти українською мовою на території Криму [10].

Таким чином, незважаючи на відсутність конкретного переліку тимчасових заходів, які можуть вживатись Міжнародним Судом ООН під час розгляду міждержавного спору, у практиці формується підхід щодо визначення таких заходів

з урахуванням конкретних обставин справи. Відсутність такого переліку є достатньо обґрунтованою, як показують вищезазначені справи. Неможливо передбачити весь спектр тимчасових заходів, що були б універсальними для справ, які подаються на розгляд Міжнародного Суду ООН. Неможливість визначення конкретного переліку також пояснюється тим, що Міжнародний Суд приймає до розгляду справи, які досі різноманітні за предметом спору. Отже, як показує практика, визначення видів тимчасових заходів є питанням окремо взятої справи.

1.3. Юридична обов'язковість рішень Міжнародного Суду ООН щодо застосування тимчасових заходів

Відповідно до п. 1 ст. 41 Статуту Міжнародного Суду ООН, МС ООН має право вказати на необхідність застосування будь-яких тимчасових заходів, які є необхідними для забезпечення прав кожної із Сторін. Статут та Регламент Суду не містять прямої вказівки на обов'язковість рішень щодо тимчасових заходів. Однак ст. 77 Регламенту Суду вказує, що Генеральному секретарю ООН повідомляється про прийняте рішення щодо необхідності застосування будь-яких тимчасових заходів з метою передання інформації Раді Безпеки. Окрім того, ст. 78 Регламенту закріплює за Судом можливість запросити у Сторін інформацію з будь-якого питання, що пов'язано з виконанням рішення про застосування тимчасових заходів. Отже, хоча установчі документи Суду й не містять положення про обов'язковість рішень про застосування тимчасових заходів, виконання таких рішень презюмується.

Відповідно до Коментарю до ст. 41 Статуту МС ООН, Міжнародний Суд ніколи не робив чіткої заяви щодо юридичної сили тимчасових заходів [15]. Однак важливий внесок щодо визначення юридичної сили рішень про застосування тимчасових заходів має *справа братів Лагранд (Germany v. United States of America)*. Задля надання відповіді щодо обов'язковості Постанови про тимчасові заходи, МС ООН надав тлумачення ст. 41 Статуту Міжнародного Суду. В п.102 рішення по справі братів Лагранд Міжнародний Суд вказує, що ст. 41 Статуту Міжнародного Суду направлена на те, щоб не створювати перешкод для Суду у виконанні його функцій. Таким чином, можна зробити висновок, що Суд презюмує виконання стороною або сторонами рішення щодо застосування тимчасових заходів, оскільки право Суду призначати відповідні заходи ґрунтується на необхідності уникнення погіршення ситуації.

Однак у доктрині існують погляди, що відсутність прямої вказівки на обов'язковий характер тимчасових заходів дозволяє державі діяти на власний розсуд. Як зазначає П. Пескатор, хоча процедура застосування тимчасових заходів і не може існувати сама по собі, вона має певний характер автономії, що, однак, не

означає її обов'язкового застосування тільки лише з огляду на залучення Суду до розгляду спору [17].

Таким чином, відсутність в установчих документах Міжнародного Суду ООН прямої вказівки на обов'язковість рішення про застосування тимчасових заходів призводить до ситуації, коли держава на власний розсуд вирішує питання про виконання зазначеного рішення. *Ipso facto*, рекомендаційний характер таких рішень позбавлятиме їх першочергового значення. Отже, можна зробити висновок, що Міжнародний Суд ООН презюмує обов'язкове та добросовісне виконання стороною або сторонами спору рішень про застосування тимчасових заходів.

РОЗДІЛ 2. Тимчасові заходи у практиці Європейського суду з прав людини

2.1. Зміст Правила 39 Регламенту Європейського суду з прав людини

Європейський суд з прав людини, якій є одним із потужних механізмів захисту прав людини в Європі, заснований з метою контролю щодо дотримання 47 державами-членами Ради Європи зобов'язань, які взяті ними за Конвенцією 1950 р. та Протоколами до неї. Суд має повноваження розглядати виключно ті спори, які виникли у зв'язку з порушенням основних прав та свобод людини, гарантованих «конституційним документом європейського публічного порядку» – Конвенцією про захист прав людини та основоположних свобод 1950 р. та відповідними Протоколами до неї.

ЄСПЛ може розглядати як міждержавні, так і індивідуальні заяви. Як показує офіційна статистика Європейського суду з прав людини, індивідуальні заяви займають лівову частину практики Суду. Так, з 1959 року по 2018 рік ЄСПЛ виніс рішення у 21 600 справах щодо порушення прав та свобод, гарантованих Європейською конвенцією з прав людини [8].

Стаття 33 Європейської конвенції з прав людини закріплює за Судом можливість розгляду міждержавних заяв. Так, будь-яка Висока Договірна Сторона може передати на розгляд Суду питання про будь-яке порушення положень Конвенції та Протоколів до неї, яке допущене, на її думку, іншою Високою Договірною Стороною [1]. Однак відповідно до статистичних даних, станом на 11 вересня 2019 року до ЄСПЛ було подано 24 заяви, й лише у чотирьох справах було прийняте рішення по суті [7].

При розгляді індивідуальних та міждержавних заяв Європейський суд з прав людини може прийняти рішення про застосування механізму тимчасових заходів (interim measures), який передбачений Правилom 39 Регламенту ЄСПЛ. Так, Палата або, коли це доцільно, її голова може – на прохання сторони або будь-якої іншої заінтересованої особи, або з власної ініціативи – вказати стороні або сторонам, який тимчасовий захід, на її думку, слід вжити в інтересах сторін або в інтересах належного провадження у справі [18].

Регламент Європейського суду з прав людини не містить визначення тимчасових заходів. Таким чином, рішення щодо змістовного навантаження тимчасових заходів залишилось на розсуд ЄСПЛ та формується завдяки практиці Суду. Так, у справі *Маматкулов та Аскарів проти Туреччини* (*Mamatkulov and Askarov v. Turkey*) ЄСПЛ зазначив, що тимчасові заходи вживаються лише коли існує ризик заподіяння непоправної шкоди [3]. Отже, рішення про необхідність застосування Правила 39 Регламенту Суду приймається у виключних випадках.

Європейський суд з прав людини приймає рішення про застосування тимчасових заходів як на прохання сторони спору, так і з власної ініціативи. Рішення щодо тимчасових заходів приймається до винесення остаточного рішення у справі або Палатою у повному складі (7 суддів), або Головою секції, або Віцепрезидентами секцій, яких призначає Голова Суду. У разі прийняття позитивного рішення щодо застосування Правила 39 Регламенту Суду сторони спору, а також Комітет Міністрів, який виконує у тому числі функцію нагляду за виконанням рішень ЄСПЛ, отримують відповідне повідомлення. У разі прийняття негативного рішення щодо застосування Правила 39 Регламенту Суду оскарження неможливе [5].

Відповідно до практики Європейського суду з прав людини, тимчасові заходи можуть діяти або до прийняття остаточного рішення у справі, або до моменту припинення порушення прав та свобод людини. Задля визначення необхідності у тимчасових заходах або з метою прийняття рішення про продовження їх застосування Суд наділений можливістю запрошувати у Сторони додаткову інформацію щодо виконання рішення про застосування Правила 39 Регламенту Суду.

Таким чином, відсутність визначення та змістовної регламентації тимчасових заходів у Європейській конвенції з прав людини та Регламенті Суду залишає питання, що можуть виникнути у окремих випадках, на розсуд Суду. Практика Європейського суду з прав людини значно доповнює положення про застосування тимчасових заходів, яке закріплене Правилем 39 Регламенту Суду. Так, саме практика Суду показала, що ЄСПЛ приймає рішення про застосування тимчасових

заходів лише у виключних випадках, а негативні рішення щодо таких заходів, як правило, не оскаржуються сторонами спору, переданого на розгляд Європейського суду з прав людини.

2.2. Категорії міждержавних справ Європейського суду з прав людини, у яких застосовуються тимчасові заходи

Європейський суд з прав людини створювався як орган, відповідальний за забезпечення дотримання сторонами зобов'язань, взятих за Європейською конвенцією з прав людини та Протоколами до неї. Отже, рішення щодо застосування тимчасових заходів може бути прийняте лише при розгляді скарги щодо порушення стороною основоположних прав та свобод людини, закріплених у Конвенції 1950 р. та Протоколах до неї.

Виходячи з практики Суду, всі випадки застосування ЄСПЛ тимчасових заходів у міждержавних спорах можна поділити за суб'єктним складом, щодо яких вони застосовуються:

- 1) зазначення Судом окремих груп осіб. Так, наприклад, у справі *Греція проти Сполученого Королівства (Greece v. United-Kingdom, 1956)*, Суд дійшов висновку про необхідність застосування тимчасових заходів щодо осіб, яких було захоплено владою Великої Британії та засуджено до смертної кари. Окрім того, у зазначеній справі вперше у практиці ЄСПЛ було зроблено запит щодо застосування Правила 39 Регламенту Суду у міждержавних справах [20]. Також можна зазначити скаргу України до Європейського суду з прав людини проти Російської Федерації (*Ukraine v. Russian Federation, 2014*), яка пов'язана з викраденням груп українських дітей-сиріт та дітей, які позбавлені батьківського піклування, та подальшим їх вивезенням до Російської Федерації, де Суд також прийняв рішення про застосування Правила 39 Регламенту та вказав, що Росія має повернути українських дітей до України та поважати основні права та свободи людини [4].
- 2) щодо всіх осіб, які стикаються з порушенням прав людини у зв'язку з виникненням певних обставин. Так, під час розгляду скарги України до ЄСПЛ проти Російської Федерації (*Ukraine v. Russian Federation (re Crimea)*) Суд закликав Російську Федерацію та Україну утриматись від дій, особливо військового характеру, що можуть призвести до порушення прав людини, гарантованих Європейською конвенцією з прав людини [6].

Серед тимчасових заходів, щодо яких закликає ЄСПЛ, можна виокремити наступні: утримання від дій, що призводять до порушення прав та свобод людини (*Greece v. United-Kingdom (I)*, 1956); надання належної медичної допомоги (*Ukraine v. Russian Federation (VIII)*, 2018); поважати право на особисту недоторканість та правову допомогу (*Ukraine v. Russian Federation (III)*, 2014) та ін.

У переважній більшості випадків тимчасові заходи у міждержавних справах застосовуються у ситуаціях збройного конфлікту, коли неможливо уникнути масового та систематичного порушення основоположних прав та свобод людини. Саме у таких ситуаціях існує ризик заподіяння непоправної шкоди.

Таким чином, застосування тимчасових заходів Європейським судом з прав людини у міждержавних справах обмежується порушенням прав та свобод людини, що гарантовані Європейською конвенцією з прав людини та Протоколами до неї. Суд, через відсутність визначеного переліку видів тимчасових заходів, на власний розсуд приймає рішення щодо виду тимчасових заходів, яких необхідно вжити для припинення та подальшого уникнення порушення прав людини.

З метою недопущення загострення та ускладнення двосторонніх відносин, держави, у багатьох випадках, уникають скарг одна проти одної та намагаються вирішити спір мирним шляхом. У зв'язку з зазначеним, найбільш розповсюдженими міждержавними скаргами до Європейського суду з прав людини є справи держав, які знаходяться у конфліктному стані одна з одною. Рішення про застосування тимчасових заходів у таких випадках виконує не лише першочергову функцію – припинення масових правопорушень, але також є механізмом політичного впливу – додатковою можливістю привернути увагу до кричущого порушення прав людини.

2.3. Юридична сила рішень Європейського суду з прав людини про застосування тимчасових заходів

Регламент Європейського суду з прав людини як установчий документ Суду не закріплює за рішеннями щодо застосування Правила 39 обов'язкової сили. У той же час Регламент встановлює, що Палата або Голова секції, або призначений Віцепрезидент секції можуть запросити інформацію у сторін щодо будь-якого питання, пов'язаного з виконанням рішення про застосування тимчасових заходів [19]. Отже, обов'язковість рішень щодо застосування Правила 39 прямо не закріплена Регламентом, однак Суд презюмує, що сторона або сторони справи дотримуватимуться рішення щодо тимчасових заходів.

Практика виконання рішень щодо застосування тимчасових заходів у міждержавних справах показує, що сторони не завжди дотримуються рішення щодо застосування Правила 39 Регламенту Європейського суду з прав людини. Так, у рішенні щодо застосування Правила 39 Регламенту Суду у скарзі України проти Росії (*Ukraine v. Russian Federation (re Crimea)*), Європейський суд з прав людини закликав Російську Федерацію та Україну утриматись від дій, особливо військового характеру, що можуть призвести до порушення прав людини, гарантованих Європейською конвенцією з прав людини. Однак відповідно до доповіді Управління Верховного комісару ООН з прав людини щодо ситуації з правами людини 16 травня – 15 серпня 2019 року, продовжується документування порушень міжнародного гуманітарного права і міжнародного права прав людини, що скоєні в Автономній Республіці Крим і місті Севастополь (Україна), тимчасово окупованих Російською Федерацією [13].

Також, невиконання рішення щодо тимчасових заходів можна розглянути крізь призму рішення щодо Правила 39 у скарзі України проти Російської Федерації (*Ukraine v. Russian Federation (VIII)*, 2018). Так, ЄСПЛ 4 грудня 2018 року закликав Росію надати належну медичну допомогу полоненим морякам. Однак за свідченнями моряків така допомога не надавалась. Так, як зазначається у доповіді Управління Верховного комісару ООН з прав людини щодо ситуації з правами людини в Україні 16 серпня – 15 листопада 2019 року, після прибуття до місця

тримання під вартою у Москві всіх членів екіпажу розмістили в одиночних камерах без контакту із зовнішнім світом на час від трьох до одинадцяти днів. Крім того, постраждалі члени екіпажу скаржилися на неналежну медичну допомогу та брак інформації про стан їхнього здоров'я. Як повідомлялося, медичний персонал СІЗО неодноразово не змінював своєчасно пов'язку одного з потерпілих, ігнорував його скарги на здоров'я, відмовлявся надавати йому медичну документацію та навіть дезінформував його щодо того, що він хворий на гепатит [14].

Однак не завжди рішення про застосування тимчасових заходів ігнорується стороною. Так, тимчасові заходи також було застосовано при розгляді скарги України проти Росії (*Ukraine v. Russian Federation (II)*, 2014). Європейський суд з прав людини зазначив, що Російська Федерація має повернути українських дітей до України та поважати основні права та свободи людини. У даному випадку тимчасові заходи було припинено у зв'язку з поверненням українських дітей. Звичайно, на повернення українських дітей вплинув не лише факт прийняття ЄСПЛ рішення про застосування тимчасових заходів, однак Правило 39 також відіграло свою роль.

Отже, практика виконання рішень Європейського суду з прав людини про застосування тимчасових заходів у міждержавних спорах показує, що держави приймають рішення про обов'язковість для них таких заходів на свій розсуд, керуючись власними інтересами. Відсутність закріплення юридичної обов'язковості таких рішень в установчих документах ЄСПЛ, а отже і дієвого механізму реагування на невиконання рішень щодо тимчасових заходів, значно послаблює механізм та не дозволяє виконати свою першочергову функцію - припинення порушення прав та свобод людини, а також захист осіб від правопорушень.

У зазначеному контексті варто звернути увагу на рішення у справі *Маматкулов та Аскарів проти Туреччини (Mamatkulov and Askarov v. Turkey)*, в п. 99 якого ЄСПЛ зазначив, що невиконання державою заходів, визначених відповідно до Правила 39 Регламенту ЄСПЛ, призводить до виникнення питання щодо порушення зобов'язань, взятих за ст. 34 Європейської конвенції з прав людини [3]. Хоча ст. 34 Конвенції 1950 р. і стосується індивідуальних заяв, висока ймовірність того, що ЄСПЛ, у разі надання позиції щодо юридичної обов'язковості

тимчасових заходів у міждержавних спорах, буде дотримуватись аналогічного підходу – вказувати на порушення зобов'язань, взятих за Конвенцією 1950 р., у разі невиконання стороною або сторонами спору відповідного рішення щодо тимчасових заходів. Таким чином, ЄСПЛ презюмує обов'язковість та виконання державою або державами рішень щодо тимчасових заходів.

Закріплення обов'язкової юридичної сили рішень щодо тимчасових заходів для держав-учасниць Конвенції 1950 р. дозволило б суттєво підвищити ефективність цього інструменту.

РОЗДІЛ 3. Порівняльний аналіз механізму застосування тимчасових заходів у міждержавних спорах, що розглядаються Міжнародним Судом ООН та Європейським судом з прав людини

Міжнародний Суд ООН та Європейський суд з прав людини використовують у своїй практиці механізм тимчасових заходів як інструмент, що спрямований на припинення порушення з метою надання суду можливості об'єктивно та всебічно розглянути питання по суті та винести обґрунтоване остаточне рішення.

Міжнародний Суд ООН та Європейський суд з прав людини уповноважені розглядати міждержавні скарги та виносити рішення, що є обов'язковими для сторони або сторін спору. Дослідження застосування зазначеними судами механізму тимчасових заходів дозволяє виокремити спільні та відмінні риси у підходах. Однак варто зазначити той факт, що інструмент тимчасових заходів МС ООН послуговував основою для подальшого закріплення такого процедурного механізму у Статутах та Регламентах багатьох міжнародних судових установ, серед яких і Європейський суд з прав людини [15].

Отже, тимчасовим заходам, що застосовуються як за рішенням Міжнародного Суду, так і за рішенням Європейського суду з прав людини, притаманні такі спільні ознаки:

- відсутність визначення «тимчасових заходів» в установчих документах суду;
- відсутність переліку тимчасових заходів. Такий підхід є обґрунтованим – неможливо виокремити заходи, які б підходили до всіх обставин справ, що передаються на розгляд зазначених міжнародних судових установ. Окрім того, фактичної необхідності у такому переліку, як показує практика, не існує;
- можливість розгляду питання щодо необхідності застосування тимчасових заходів як за письмовою заявою сторони спору, так і за власною ініціативою судового органу;
- можливість звертатися до сторони спору з метою отримання відповіді щодо стану імплементації тимчасових заходів;

- обов'язковість рішень щодо тимчасових заходів презюмується як Міжнародним Судом ООН, так і Європейським судом з прав людини. Однак відсутність прямого закріплення обов'язкової юридичної сили таких рішень в установчих документах МС ООН та ЄСПЛ, а також відсутність дієвого механізму реагування на невиконання відповідних рішень значно послаблює механізм тимчасових заходів та не дозволяє виконувати його першочергову функцію – негайне припинення правопорушень та виправлення обставин, що призвели до конфліктної ситуації, до винесення рішення по суті.

Механізм тимчасових заходів Міжнародного Суду ООН та механізм тимчасових заходів Європейського суду з прав людини мають низку відмінних ознак:

- різні підходи до регламентації процедури прийняття рішення щодо тимчасових заходів. Так, Регламент Міжнародного Суду ООН більш детально врегульовує процедуру прийняття відповідного рішення, а також закріплює постійний взаємозв'язок із сторонами спору на всіх етапах, необхідних для прийняття рішення щодо таких заходів;
- відмінність у характері тимчасових заходів. У зв'язку з тим, що спори до Європейського суду з прав людини можуть подаватися лише у разі порушення прав, гарантованих Європейською конвенцією з прав людини та Протоколами до неї, то відповідно і рішення щодо тимчасових заходів спрямовуватимуться лише на захист прав людини. Можливість розгляду Міжнародним Судом ООН набагато ширшого спектру правопорушень визначає різноманіття тимчасових заходів зазначеної міжнародної судової установи;
- різне ставлення до повторного запиту щодо застосування тимчасових заходів. Так, Регламент Міжнародного Суду ООН дозволяє у разі отримання негативного рішення щодо застосування тимчасових заходів подати іншу заяву, де зазначатимуться нововиявлені факти продовження правопорушення.

Таким чином, механізм тимчасових заходів Міжнародного Суду ООН та механізм тимчасових заходів Європейського суду з прав людини не є ідентичними.

Тимчасові заходи у практиці Міжнародного Суду ООН є не лише більш регламентованими, однак, й більш різноманітними за видами. Механізм, передбачений МС ООН, є більш гнучким, оскільки передбачається можливість повторного розгляду заяви щодо застосування тимчасових заходів, у разі відхилення попередньої. Рішення щодо зазначених заходів у Міжнародному Суді ООН приймається за участю сторін справи, що не передбачено процедурою Європейського суду з прав людини.

ВИСНОВКИ

Тимчасові заходи, що спрямовані на припинення правопорушення, з приводу якого міжнародна судова установа розглядає справу, є особливим інструментом, що знаходиться у розпорядженні як Міжнародного Суду ООН, так і Європейського суду з прав людини, та дозволяє вжити термінових заходів до прийняття рішення по суті.

Аналіз застосування тимчасових заходів Міжнародним Судом ООН та Європейським судом з прав людини дозволяє дійти висновку, що зазначений механізм виконує дві основні функції. По-перше, тимчасові заходи спрямовані на припинення правопорушення, задля врегулювання якого сторони звернулись до міжнародної судової установи. По-друге, рішення про застосування тимчасових заходів є механізмом політичного впливу, оскільки дає можливість додатково привернути увагу міжнародної спільноти до обставин, які призводять до правопорушення.

У результаті порівняння механізму тимчасових заходів Міжнародного Суду ООН і Європейського суду з прав людини крізь призму розгляду такими судовими установами міждержавних спорів можна дійти висновку, що досліджуваний інструмент не є ідентичним для двох міжнародних судових установ. Так, тимчасові заходи у практиці Міжнародного Суду ООН є більш регламентованими, що пояснюється тим фактом, що саме Міжнародний Суд ООН надав підґрунтя для закріплення такого механізму у Статутах та Регламентах багатьох міжнародних судових установ, серед яких і Європейський суд з прав людини. Окрім того, механізм, передбачений МС ООН, є більш гнучким – існує можливість повторного розгляду заяви щодо застосування тимчасових заходів, у разі відхилення попередньої, за умови наведення нових фактів триваючого правопорушення.

Незважаючи на відмінності такого механізму у рамках МС ООН та ЄСПЛ, спільним залишається питання щодо юридичної сили рішень щодо застосування тимчасових заходів. Так, у результаті проведеного аналізу можна зробити висновок, що Міжнародний Суд ООН та Європейський суд з прав людини презюмують юридичну обов'язковість та добросовісне виконання стороною або сторонами спору

рішень щодо тимчасових заходів, оскільки рекомендаційний характер позбавлятиме їх першочергового значення. Однак відсутність прямого закріплення обов'язкової юридичної сили таких рішень в установчих документах Міжнародного Суду ООН та Європейського суду з прав людини, а також відсутність у зазначених міжнародних судових установ дієвого механізму впливу задля виконання стороною або сторонами спору відповідних рішень, значно послаблює механізм та залишає питання виконання таких заходів на розсуд держави – сторони або сторін спору. Отже, навіть той факт, що Міжнародний Суд ООН та Європейський суд з прав людини презюмують виконання сторонами спору таких заходів, залишає питання юридичної обов'язковості таких рішень відкритим.

Враховуючи той факт, що для винесення рішення по суті спору необхідним є значний час, механізм тимчасових заходів є «сходинкою», яка, по-перше, дозволила б припинити правопорушення, а, по-друге, надати час для об'єктивного розгляду обставин справи, яка передана на розгляд Міжнародного Суду ООН або Європейського суду з прав людини. У такому випадку, обов'язкова сила рішень про застосування тимчасових заходів могла б гарантувати негайне припинення правопорушення.

Питання виконання рішень про застосування тимчасових заходів є актуальним для України у зв'язку із конфліктом на Сході держави та окупацією Криму Російською Федерацією. Міжнародний Суд ООН та Європейський суд з прав людини прийняли позитивне рішення щодо застосування тимчасових заходів під час розгляду низки скарг України проти Російської Федерації. У зв'язку з зазначеним, постає питання про виконання Росією рішень про застосування тимчасових заходів, що прийняті авторитетними міжнародними судовими установами – Міжнародним Судом ООН та Європейським судом з прав людини. Як показує практика, ані рішення щодо тимчасових заходів, що було прийняте Міжнародним Судом ООН у 2017 році, ані рішення Європейського суду з прав людини щодо тимчасових заходів, так і не виконуються Російською Федерацією.

Постанови щодо застосування таких заходів не виконуються не лише у контексті конфлікту України з Російською Федерацією. Інші держави також,

нажаль, не завжди беруть до уваги відповідні рішення. Зазначене також показує, що проблема полягає у відсутності прямого закріплення обов'язкової сили відповідних рішень.

Таким чином, закріплення в установчому документі міжнародної судової установи юридичної обов'язковості рішення щодо тимчасових заходів зробило б механізм більш ефективним у виконанні його першочергової функції – припиненні правопорушення до прийняття рішення по суті справи.

СПИСОК ВИКОРИСТАНОЇ ЛІТЕРАТУРИ

1. Конвенція з захисту прав людини та основоположних свобод [Електронний ресурс]. – 1950. – Режим доступу до ресурсу: https://www.echr.coe.int/Documents/Convention_UKR.pdf.
2. Статут Міжнародного Суду [Електронний ресурс]. – 1945. – Режим доступу до ресурсу: <https://www.icj-cij.org/files/statute-of-the-court/statute-of-the-court-ru.pdf>.
3. European Court of Human Rights. Case of Mamatkulov and Askarov v. Turkey [Електронний ресурс] / European Court of Human Rights. – 2005. – Режим доступу до ресурсу: [https://hudoc.echr.coe.int/eng#{%22dmdocnumber%22:\[%22717615%22\],%22itemid%22:\[%22001-68183%22\]}](https://hudoc.echr.coe.int/eng#{%22dmdocnumber%22:[%22717615%22],%22itemid%22:[%22001-68183%22]}).
4. European Court of Human Rights. European Court of Human Rights deals with cases concerning Crimea and Eastern Ukraine [Електронний ресурс] / European Court of Human Rights. – 2014. – Режим доступу до ресурсу: [https://hudoc.echr.coe.int/eng-press#{%22fulltext%22:\[%2243800/14%22\],%22sort%22:\[%22kupdate%20Ascending%22\],%22languageisocode%22:\[%22ENG%22\]}](https://hudoc.echr.coe.int/eng-press#{%22fulltext%22:[%2243800/14%22],%22sort%22:[%22kupdate%20Ascending%22],%22languageisocode%22:[%22ENG%22]}).
5. European Court of Human Rights. Factsheet – Interim measures [Електронний ресурс] / European Court of Human Rights. – 2019. – Режим доступу до ресурсу: https://www.echr.coe.int/Documents/FS_Interim_measures_ENG.pdf.
6. European Court of Human Rights. Interim measure granted in inter-State case brought by Ukraine against Russia [Електронний ресурс] / European Court of Human Rights. – 2014. – Режим доступу до ресурсу: [https://hudoc.echr.coe.int/eng-press#{%22fulltext%22:\[%2220958/14%22\],%22sort%22:\[%22kupdate%20Ascending%22\],%22languageisocode%22:\[%22ENG%22\]}](https://hudoc.echr.coe.int/eng-press#{%22fulltext%22:[%2220958/14%22],%22sort%22:[%22kupdate%20Ascending%22],%22languageisocode%22:[%22ENG%22]}).
7. European Court of Human Rights. Inter-State applications by date of introduction of the applications [Електронний ресурс] / European Court of Human Rights. – 2019. – Режим доступу до ресурсу: https://www.echr.coe.int/Documents/InterState_applications_ENG.pdf.
8. European Court of Human Rights. Overview 1959-2018 – European Court of Human Rights [Електронний ресурс] / European Court of Human Rights. – 2019. – Режим

доступу до ресурсу: https://www.echr.coe.int/Documents/Overview_19592018_ENG.pdf.

9. International Court of Justice. Application of the International Convention on the Elimination of All Forms of Racial Discrimination (Georgia v. Russian Federation) [Електронний ресурс] / International Court of Justice. – 2008. – Режим доступу до ресурсу: <https://www.icj-cij.org/en/case/140>.
10. International Court of Justice. Application of the International Convention for the suppression of the financing of terrorism and of the International Convention on the elimination of all forms of racial discrimination (Ukraine v. Russian Federation) request for the indication of provis [Електронний ресурс] / International Court of Justice. – 2017. – Режим доступу до ресурсу: <https://www.icj-cij.org/files/case-related/166/166-20170419-ORD-01-00-EN.pdf>.
11. International Court of Justice. Overview of the case LaGrand (Germany v. United States of America) [Електронний ресурс] / International Court of Justice – Режим доступу до ресурсу: <https://www.icj-cij.org/en/case/104>.
12. International Court of Justice. Request for Interpretation of the Judgment of 15 June 1962 in the Case concerning the Temple of Preah Vihear (Cambodia v. Thailand) (Cambodia v. Thailand) [Електронний ресурс] / International Court of Justice. – 2011. – Режим доступу до ресурсу: <https://www.icj-cij.org/en/case/151>.
13. Office of the United Nations High Commissioner for Human Rights. Report on the human rights situation in Ukraine 16 May to 15 August 2019 [Електронний ресурс] / Office of the United Nations High Commissioner for Human Rights. – 2019. – Режим доступу до ресурсу: https://www.ohchr.org/Documents/Countries/UA/ReportUkraine_16May-15Aug2019_EN.pdf.
14. Office of the United Nations High Commissioner for Human Rights. Report on the human rights situation in Ukraine 16 August to 15 November 2019 [Електронний ресурс] / Office of the United Nations High Commissioner for Human Rights. – 2019. – Режим доступу до ресурсу: https://www.ohchr.org/Documents/Countries/UA/28thReportUkraine_EN.pdf.

15. Oxford Public International Law. Part Three Statute of the International Court of Justice, Ch.III Procedure, Article 41 / Oxford Public International Law, Karin Oellers-Frahm, Andreas Zimmermann // The Statute of the International Court of Justice: A Commentary (3rd Edition) / Oxford Public International Law, Karin Oellers-Frahm, Andreas Zimmermann., 2019. – Режим доступа до ресурсу: <http://opil.ouplaw.com>
16. Permanent Court of International Justice. Order of 5 December 1939 (Request for the Indication of Interim Measures of Protection). The Electricity Company of Sofia and Bulgaria [Электронний ресурс] / Permanent Court of International Justice. – 1939. – Режим доступа до ресурсу: https://www.icj-cij.org/files/permanent-court-of-international-justice/serie_AB/AB_79/Compagnie_d_electricite_de_Sofia_ordonnance_19391205.pdf
17. Pescatore P. Les mesures conservatoires et les referes. La juridiction internationale Permanente / P. Pescatore // Societe francaise pour le droit international, Colloque de Lyon. – Paris: Pedone, 1986. – P. 325.
18. Rules of Court [Электронний ресурс]. – 1978. – Режим доступа до ресурсу: <https://www.icj-cij.org/en/rules>.
19. Rules of Court [Электронний ресурс]. – 2019. – Режим доступа до ресурсу: https://www.echr.coe.int/Documents/Rules_Court_ENG.pdf.
20. Soffía Dóra Jóhannsdóttir. Interim Measures under Rule 39 of the Rules of the European Court of Human Rights [Электронний ресурс] / Soffía Dóra Jóhannsdóttir. – 2015. – Режим доступа до ресурсу: <https://skemman.is/bitstream/1946/20225/1/Soff%C3%ADa%20D%C3%B3ra-final-final.pdf>.

Анотація

Актуальність досліджуваної теми полягає у практичній необхідності визначення юридичної сили тимчасових заходів як механізму реагування на правопорушення у рамках Міжнародного Суду ООН та Європейського суду з прав людини.

У зв'язку із конфліктом на Сході України та окупацією Криму, Україна звернулась із скаргами проти Російської Федерації як до Міжнародного Суду ООН, так і до Європейського суду з прав людини. При розгляді зазначених скарг поставало питання про застосування тимчасових заходів. Як Міжнародний Суд ООН, так і Європейський суд з прав людини, приймав позитивне рішення щодо необхідності у таких заходах. Однак питання щодо обов'язковості рішень міжнародних судових установ відносно застосування тимчасових заходів залишається спірним і, як показує практика, знаходиться у межах розсуду держави.

Мета роботи полягає у порівнянні ефективності тимчасових заходів крізь призму практики двох провідних міжнародних судових установ – Міжнародного Суду ООН та Європейського суду з прав людини.

Завдання роботи полягає у дослідженні правової регламентації застосування тимчасових заходів як Міжнародним Судом ООН, так і Європейським судом з прав людини; аналізі видів тимчасових заходів, що можуть призначатися МС ООН та ЄСПЛ; порівнянні юридичної сили рішень Міжнародного Суду ООН та Європейського суду з прав людини щодо застосування тимчасових заходів; порівнянні ступеня виконання державами тимчасових заходів, призначених МС ООН та ЄСПЛ.

Під час проведення дослідження використовувались *методи* емпіричного дослідження (опис, порівняння) та загальнологічні методи (аналіз, узагальнення). Задля досягнення мети роботи основним методом дослідження було обрано порівняльний метод.

Загальна характеристика роботи. У роботі досліджується механізм тимчасових заходів, що спрямований на припинення правопорушення, з приводу якого міжнародна судова установа розглядає справу. Такий механізм є особливим

інструментом, що знаходиться у розпорядженні як Міжнародного Суду ООН, так і Європейського суду з прав людини, та дозволяє вжити термінових заходів до прийняття рішення по суті. У результаті порівняння механізму тимчасових заходів Міжнародного Суду ООН і Європейського суду з прав людини крізь призму розгляду такими судовими установами міждержавних спорів можна дійти висновку, що досліджуваний інструмент не є ідентичним для двох міжнародних судових установ. Однак незважаючи на відмінності такого механізму у рамках МС ООН та ЄСПЛ, спільним залишається питання щодо юридичної сили рішень щодо застосування тимчасових заходів. Результатом проведеного аналізу є такий висновок – Міжнародний Суд ООН та Європейський суд з прав людини презюмують юридичну обов'язковість та добросовісне виконання стороною або сторонами спору рішень щодо тимчасових заходів, оскільки рекомендаційний характер позбавлятиме їх першочергового значення. Однак відсутність прямого закріплення обов'язкової юридичної сили таких рішень в установчих документах Міжнародного Суду ООН та Європейського суду з прав людини значно послаблює механізм та залишає питання виконання таких заходів на розсуд держави – сторони або сторін спору.